

Regeringens proposition till Riksdagen om riksdagens samtycke till överlåtande av aktier i Finlands Bilbesiktning Ab

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att Riksdagen ger sitt samtycke till att staten helt kan överlåta aktier i Finlands Bilbesiktning Ab. Överlåtelsen av aktierna skall kunna ske

genom aktiebaserade köp och fusioner, försäljning, strategiska arrangemang eller genom andra åtgärder.

MOTIVERING

1. Utvecklandet av statens ägarstrategi i Finlands Bilbesiktning Ab

1.1. Besiktningsbranschen

Fordonsbesiktningsverksamheten baserar sig inom EU-området på direktiv i vilka skyldigheten att ordna besiktningsverksamhet i varje land fastställs. Varje medlemsland kan fritt bestämma om detaljerna kring ordnandet av verksamheten, men minimikravet är att myndigheterna åtminstone utövar tillsyn över besiktningsverksamheten. I t.ex. England och Holland kan besiktningarna utföras av verkstäder som auktoriserats för uppgiften, medan besiktningsföretagen i Finland, Tyskland och Spanien måste vara oberoende av verkstadsverksamheten. I Sverige, Danmark och Belgien har någon viss part monopol på besiktningen. I Finland baserar sig skötseln av besiktningsuppgifterna på det

tillstånd som Fordonsförvaltningscentralen beviljar besiktningsstationsvis. Fordonsförvaltningscentralen ger även anvisningar och övervakar kvalitetsnivån på besiktningarna.

I Finland har fordon registrerats och besiktigats sedan 1922. Från och med 1968 sköttes verksamheten i Bilregistercentralen. Bilregistercentralen blev ett affärsverk i början av 1993. Under det första året som affärsverk hade Bilregistercentralen monopolställning på alla sina verksamhetsområden. I januari 1994 öppnades Bilregistercentralens viktigaste verksamhetsområde, fordonsbesiktningen, för konkurrens.

Som en naturlig fortsättning på ombildningen till affärsverk och öppnandet för konkurrens bolagiserades Bilregistercentralen i början av 1996 och blev Finlands Bilbesiktning. Bolagiseringen motiverades med att affärsverksamhet som staten idkar i en konkurrenssituation bör skötas med

privatföretagens förutsättningar. Bilregistercentralen idkade konkurrensutsatt besiktningssamverksamhet och skötte samtidigt registreringen av fordon och körkort i monopolställning. Också EU-anslutningsfördraget förutsatte att konkurrensneutraliteten fullföljdes. Det bolagiserade affärsverkets myndighetsuppgifter överfördes till ett nytt ämbetsverk, Fordonsförvaltningscentralen. Registreringen av fordon har alltsedan 1989 enligt bestämmelserna varit konkurrensutsatt. Emellertid har först inledningen av besiktningssamverksamheten inneburit en faktisk utveckling av konkurrensläget även när det gäller registreringar, eftersom registreringsverksamheten på grund av de verksamhetsrelaterade anslutningspunkterna sköts på nästan alla besiktningstationer. Dessutom sköter även försäkringsbolagen och bilaffärerna registreringen.

År 1999 öppnades förarexamensverksamheten för konkurrens. Fordonsförvaltningscentralen konkurrensutsätter den tidsbegränsade och regionalt begränsade ensamrätten att sköta förarexamina. Den som vunnit anbudstävlingen sköter ensam examensverksamheten inom sitt verksamhetsområde och får ersättning för uppgifterna av myndigheterna i form av överenskomna serviceavgifter.

I Finland är nätverket av besiktningstationer mycket täckande. I och med öppnandet för konkurrens har nya stationer inrättats speciellt i städer, men också på helt nya orter och på orter där det tidigare funnits en station på deltid. Endast några procent av bilisterna har mer än 30 km till närmaste besiktningstation.

I landet finns för närvarande 59 besiktningföretag som konkurrerar med Finlands Bilbesiktning och dessa har sammanlagt 66 besiktningstillstånd. Konkurrenterna är utspridda över landet på ett täckande sätt från Helsingfors till Kemijärvi. Konkurrenterna består av personer som tidigare arbetat som besiktningssmän vid Bilregistercentralen eller Finlands Bilbesiktning och som blivit företagare, företagare med bilverkstadsbakgrund eller företagare som av andra orsaker kommit in i branschen. Det finns ännu inga internationella konkurrenter i Finland. Antalet fasta besiktningstationer som erbjuder besiktningstjänster har under de

senaste sju åren ökat med nästan 150 %, vilket har inneburit en avsevärd förbättring av tillgången på besiktningstjänster. I följd av Finlands Bilbesiktningssammanslagning riksomfattande marknadsandel i fråga om årsbesiktningarna 66 %. Marknadsandelen tros komma att minska fortsättningsvis till följd av den hårda konkurrensen. Konkurrensöppningen i besiktningssamverksamheten har gett branschen en fungerande marknad där statens roll som lagstiftare och myndighet betonas.

1.2. Finlands Bilbesiktning Ab

Finlands Bilbesiktning har verkat som ett helt statsägt aktiebolag sedan ingången av 1996. I bolagiseringen överläts Bilregistercentralens, som hade fungerat som ett statligt affärsverk, besiktningssamverksamhet och annan verksamhet i anslutning till den till Finlands Bilbesiktning Ab¹). Bilregistercentralen verkade som ett statligt affärsverk av ett nytt slag i fråga om ingången av 1993. Innan det hade bilregistercentralen sedan 1968 varit ett centralt ämbetsverk som svarade för statens besiktningss-, registrerings- och förarexamensverksamhet.

När konkurrensen i besiktningssamverksamheten blev fri 1994 gick Bilregistercentralen ur monopolställningen med en aktiv försvarsstrategi. I stället för att anpassa verksamheten sökte bolaget med hjälp av produktutveckling nya produkter som ersättning för den förlorade besiktningssamverksamheten och komplettering av denna verksamhet. Sådana produkter är t.ex. försäkringsförsäljning och bildoktorstjänster. I fråga om besiktningarna konstaterades bl.a. att läget utgör ett mycket viktigt kriterium när kunden väljer besiktningstation. Därför har Finlands Bilbesiktning under flera år satsat hårt på utvecklandet av stationsnätverket. Antalet fasta besiktningstationer i Finlands Bilbesiktning Ab har ökat från 78 till 125 sedan slutet av 1995. Den största

¹ Vid bolagiseringen intäktsoverfördes Bilregistercentralen från sin balansräkning 56 milj. mk till staten. I Finlands Bilbesiktning Ab:s balansräkning infördes en skuld på 53 milj. mk till staten. Finlands Bilbesiktning betalade tillbaka den sista raten till staten i förtid i slutet av förra året.

förändringsprocessen gällde dock personalens övergång från tjänstemannauppgifter till kundbetjäning. Finlands Bilbesiktning Ab har klarat sig bra i de serviceföretagsundersökningar som gjorts de senaste åren.

Finlands Bilbesiktningens verksamhetsidé är att erbjuda kunderna information om bilar och sakkunskap för främjande av säkerheten och miljöskyddet. Koncernen har en ledande ställning i Finland när det gäller besiktning, granskning av bilar skick och registrering samt i fråga om mottagning av förarexamina. Bolagets marknadsandel var i fjol 66 %. Förarexamensverksamheten öppnades för konkurrens 1999. Samma år fick Finlands Bilbesiktning Ab i uppgift att sköta förarexamina i 13 landskap. Bolaget vann den nya anbudstävling som avslutades hösten 2001 och får från och med år 2002 ordna examenstillfällen i alla 19 landskap. Det nuvarande avtalet gäller fram till 2006. Examensverksamheten har avskilts som affärsverksamhet i Ajovalma Oy, som Finlands Bilbesiktning Ab helt äger.

Finlands Bilbesiktningens omsättning var ifjol 57,4 milj. euro, rörelsevinsten 4,9 milj. euro (8,6 %) och resultatet 3,3 milj. euro (5,8 %). Fordonsbesiktningen står för 77 % av omsättningen, fordonsregistreringen för 10 %, förarexamina för 7 % och affärsverksamhetsstödande service som försäkringsförsäljning, bildoktor, prosecure-säkerhetsprodukter och kvalitetskonsultering för återstående 6 %. Bolagets soliditet var 77,2 % och avkastningen av det placerade kapitalet 14,9 %. I slutet av förra året hade bolaget i medeltal 1042 anställda. Antalet besiktningstationer var 151. Bolagets substansvärde var den 31.12.2001 cirka 34 milj. euro.

År 1997 inledde Finlands Bilbesiktning Ab internationell affärsverksamhet i Lettland, där samföretaget SIA Scantest grundades. Finlands Bilbesiktning Ab äger numera 48 % av företaget, som i dag har fem besiktningstationer. Scantests omsättning var år 2001 ca 0,6 milj. euro. Våren 2001 gjordes i S:t Petersburg tillsammans med en lokal samarbetspartner ett försök med granskning av tunga fordon skick. Det bereds också fortsatta planer. Dessutom grundade bolaget förra våren dotterbolaget Autotest Polska i Polen. Autotest bereder som bäst inrättandet av ett nätverk med 20-25 besiktningstationer i Polen. Också andra

internationella projekt kartläggs.

Det utmärkande för internationella projekt i besiktningens verksamheten är att marknaden och riskhanteringen är stationsspecifika. Man kan på så sätt gå ut på marknaden utan stora individuella risker. Investeringar kan också vid behov dras in utan att det inverkar på de övriga stationernas verksamhet. Riskerna är rimliga och lätta att kontrollera. De lokala bolagen kan också steg för steg finansiera sina investeringar till stor del genom det egna kassaflödet, vilket har skett i Lettland.

1.3. Utmaningarna och den nya strategin i fråga om Finlands Bilbesiktningens framtid

I framtiden består utmaningarna inom besiktningens verksamhet av den elektrifiering av fordon som på lång sikt kommer att ändra den nuvarande besiktningens formen. Behovet och förmågan att kontrollera fordons skick, funktion och säkerhet förändras. Också besiktningens intervaller måste omvärderas och det kommer att krävas en allt bättre samhällslig kostnadseffekt av besiktningens verksamhet. Inom EU bereds en redogörelse som anknyter till bl.a. dessa frågor. Vidare är bilbeståndet i Finland gammalt i jämförelse med andra västländer och det har funnits ett tryck på en förnyring av säkerhets- och miljömässiga skäl.

På hemmamarknaden finns i fortsättningen inte längre tillräckliga tillväxtpotentialer för bolaget och konkurrensen minskar marknadsandelen ytterligare. Den ökade konkurrensen i fråga om besiktningarna har inneburit att Finlands Bilbesiktning varit tvunget att anpassa sin verksamhet på en del orter. Varje besiktningstation inom bolaget bedöms som en självständig resultatenhet som skall idka lönsam verksamhet. Stationernas resultat korssubventioneras inte. För att säkerställa tillväxten reviderades bolagets strategi hösten 2001. Den nya strategin går ut på att idka en lönsam kärnaffärsverksamhet (inkl. tekniska kontroller av fordon, registreringar och examina), öka affärsverksamheten på ett lönsamt sätt och öka den internationella verksamheten. Bolaget bör också fortsätta utveckla nätverket i hemlandet och utreda nya på kärnaffärsverksamheten baserade möjligheter. Finlands Bilbesiktning utredde som ett led i sin strategi i hemlandet även möjligheterna till samarbete med Inspecta Oy

som producerar tjänster för tekniska kontroller och som styrs av handels- och industriministeriet, men det fanns ingen synergi mellan bolagen på grund av bl.a. olika kundunderlag.

Finlands Bilbesiktnings avsikt är att också i framtiden erbjuda riksomfattande tjänster. Om man blir tvungen att lägga ner besiktningsstationer på någon ort beror det på att konkurrensen på orten varit för hård. Serviceutbudet bibehålls på de flesta orter till följd av konkurrensen, men antalet besiktningsstationer kan minska. Finlands Bilbesiktning söker företagare som kan fortsätta verksamheten på de besiktningsstationer som hotas av nedläggning. Tröskeln till branschen är låg till följd av det låga investeringsbehovet, och därför kan också nya småföretagare ersätta de besiktningsstationer som Bilbesiktningen lägger ner. Affärsekonomiskt förefaller det klart att besiktningstjänster även i fortsättningen kommer att erbjudas åtminstone på de orter i landet där de i dag erbjuds.

Internationaliseringen erbjuder goda möjligheter för tillväxt i Finlands Bilbesiktnings affärsverksamhet. Konkurrensen på besiktningsmarknaden är ännu rätt outvecklad och riskerna i anslutning till internationaliseringen är små. Eftersom affärsverksamheten är mycket lokal utgör ett bra driftsställe och smidig kundbetjäning de viktigaste faktorerna för en framgångsrik verksamhet. Finlands Bilbesiktnings mål är att gå vidare i internationaliseringen med kontrollerade risker och delta i besiktningsverksamheten utomlands genom intressebolagsbaserat ägande.

1.4. Statens ägarstrategi

Kommunikationsministeriet analyserade bolaget och lät utföra en strategisk utredning om Finlands Bilbesiktning sommaren 2000. Bolaget tog utredningen till hjälp vid revideringen av den egna strategin under 2001. I sin strävan efter att öka värdet på sitt innehav bör staten för sin del som ägare skapa utvecklingsförutsättningar för bolaget. En affärsverksamhet som idkas på en sund affärsekonomisk grund förutsätter att bolaget inte upprätthåller affärsverksamhet som på lång sikt är olönsam.

Finlands Bilbesiktning verkar i en konkurrensmiljö där en förutsättning för

framgång är att de affärsekonomiska principerna följs och att en tillräcklig konkurrenskraft och lönsamhet upprätthålls. I det principbeslut om riktlinjerna i ägarpolitiken som den nuvarande regeringen fattade hösten 1999 sades lönsamheten i affärsverksamheten vara särskilt viktig. Även internationaliseringen av bolagen stöddes. Staten har i huvudsak ett investerarintresse i Finlands Bilbesiktning, bolaget utför ingen statlig specialuppgift.

Staten äger Finlands Bilbesiktning till 100 %. Bibehållandet och tryggheten av lönsamheten i affärsverksamheten i en konkurrensutsatt bransch samt framsteg i internationaliseringen kräver bland annat att staten som ägare har tillräcklig beredskap att snabbt och flexibelt vidta ägararrangemang som är motiverade med tanke på utvecklingen av de statsägda bolagen och innehavets värde. Beredskapen innebär närmast att riksdagen i förväg har godkänt tillräckliga fullmakter och samtidigt tillräckligt spelrum för statsrådets åtgärder, till följd av vilka statens direkta ägarandel i statsbolag och statens intressebolag kan sjunka till en viss gräns. Erhållandet av fullmakten innebär inte för Finlands Bilbesiktnings del att hela fullmakten genast används, utan att innehavet minskas gradvis. På så sätt kan fullmakten användas till exempel när en partner söks som stöd för tillväxtstrategin.

Syftet med användningen av fullmakterna är att utveckla bolagen, stärka lönsamhets- och konkurrensförutsättningarna och öka innehavets värde. Med fullmakterna skapar man bästa möjliga förutsättningar för en statlig pragmatisk ägarpolitik. Tillräckliga fullmakter ger staten i egenskap av ägare möjligheten att på marknaden verka jämnt med övriga parter och driva statens intresse så effektivt som möjligt. Eftersom Finlands Bilbesiktning inte längre har någon väsentlig strategisk betydelse för staten, den fungerande marknaden har förbättrat nivån på servicen och statens roll som lagstiftare och myndighet betonas, är det motiverat att staten kan överlåta ägandet av bolaget helt.

2. Riksdagens samtycke

För att ovan beskrivna mål, såväl bolagets egna mål som målen för statens pragmatiska ägarpolitik, skall kunna uppnås förutsätts enligt 5 § lagen om utövande av statens

delägar rätt i vissa aktiebolag som bedriver ekonomisk verksamhet (740/1991) riksdagens samtycke till att staten vid behov kan minska sin ägarandel i Finlands Bilbesiktning Ab. Detta betyder nödvändigtvis inte att fullmakten snabbt utnyttjas, utan ger möjlighet till avancemang på basis av utvecklingen i branschen, dess regulationsmiljö och aktiens värde. Fullmakten ger även möjlighet till strategiska

arrangemang, om detta skulle vara motiverat med tanke på statens målsättningar. För att kunna reagera på ett sätt som tryggar innehavets värde måste statsrådet till sitt förfogande ha en större försäljningsfullmakt än för närvarande gällande statens ägarandel. Med stöd av vad som anförts ovan föreslås att Riksdagen beslutar ge sitt samtycke till att staten helt kan överlåta sina aktier i Finlands Bilbesiktning Ab.

Helsingfors den 14 mars 2002

Republikens president

TARJA HALONEN

Kommunikationsminister *Kimmo Sasi*